

ناقوس مرگ توافق هسته‌ای به صدا درآمده است؟

اقدام اخیر دولت دموکرات بایدن، گواه این مسئله است که امکان تعامل در چهارچوب برجام وجود ندارد و ظاهراً زودتر از آنچه که تصور می‌شد، ناقوس مرگ توافق هسته‌ای به صدا درآمده است.

به گزارش سایت خبری پرسون، توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ موسوم به برجام، در نقطه‌ای است که نه تنها تصور احیای آن وجود ندارد بلکه روز به روز به زوال نزدیک شده و حتی خبری از معافیت‌های تحریمی آمریکا که امکان همکاری‌های هسته‌ای ایران و سایر کشورهای باقی‌مانده در برجام را میسر می‌کرد، نیست و همین مسئله حاکی از آن است که برخلاف تصور برخی جریان‌های سیاسی داخل کشور، توافق هسته‌ای به موزه‌های تاریخ پیوسته است.

آمریکا معافیت همکاری هسته‌ای با ایران را تمدید نکرد

یک رسانه آمریکایی در گزارشی نوشت که معافیت همکاری هسته‌ای با ایران تمدید نمی‌شود. بر اساس گزارش رسانه «فری بیکن»، دولت بایدن معافیت همکاری صلح آمیز هسته‌ای با ایران طبق سند برجام را تاکنون تمدید نکرده است. با این حال دولت بایدن اکنون که معافیت‌ها منقضی شده‌اند، به اجرای آن تحریم‌ها متعهد نخواهد شد.

سخنگوی وزارت امور خارجه به «فری بیکن» گفت که مقامات آمریکایی «همچنان در حال بررسی معافیت‌ها به عنوان بخشی از روند منظم هستند» و اظهار نظر عمومی تنها پس از تصمیم‌گیری ارائه خواهد شد. این معافیت‌ها که آخرین بار در آگوست ۲۰۲۳ تمدید شده بود، در ابتدای سال ۲۰۲۴ منقضی شده است. این معافیت‌ها در چهارچوب برجام صادر می‌شود و دولت ایالات متحده هر ۶ ماه موظف به تمدید آن بوده است.

جمهوری خواهان کنگره سال‌ها است که بر وزارت خارجه بایدن فشار می‌آورند تا معافیت‌ها را لغو کند و تحریم‌هایی را که مانع همکاری هسته‌ای با ایران شود، را اجرا نماید. دولت ترامپ در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ پس از خروج از توافق برجام، معافیت‌ها را لغو کرده بود و دولت بایدن بعد از ورود به کاخ سفید اعلام کرد که این معافیت‌ها را صادر خواهد کرد.

معافیت‌های همکاری هسته‌ای صادره از سوی آمریکا، به کشورها و شرکت‌های خارجی اجازه می‌دهد که در پروژه‌هایی که ماهیت نظامی ندارند فعالیت کنند؛ پروژه‌هایی چون نیروگاه هسته‌ای بوشهر، راکتور آب سنگین اراک و شراکت در برنامه بازسازی آن و همچنین تامین سوخت راکتور تحقیقاتی تهران که البته با وجود اعطای معافیت‌ها در این حوزه در ادوار قبل هم پیشبرد این پروژه‌ها به دلیل تحریم‌های ساختاری آمریکا با چالش‌های بسیاری روبرو بوده است.

چرا معافیت‌های هسته‌ای؟

در فضای سیاسی ایران همواره این سوال وجود داشته که چرا با وجود خروج آمریکا از برجام و اعمال سنگین‌ترین تحریم‌ها، ایالات متحده معافیت‌هایی را در حوزه همکاری‌های هسته‌ای ایران با سایر کشورها صادر می‌کرده است؟ دو نوع رویکرد در مواجهه با این سوال مطرح است. برخی تحلیل‌گران معتقدند که آمریکا برای تامین منافع خود معافیت‌های هسته‌ای را صادر می‌کرده و این تصمیم در راستای حفظ نظارت بر برنامه هسته‌ای کشورمان و محدود کردن توان ایران برای کاستن از زمان گریز لازم برای ساخت سلاح هسته‌ای – که هیچ‌گاه هم مدنظر ایران نبوده – و کنترل سطح غنی‌سازی اورانیوم توسط ایران گرفته می‌شده و عده دیگری هم معتقدند که این معافیت‌های هسته‌ای صادره، ابزار ایالات متحده برای فریب افکار عمومی و اتخاذ ژستی برای تمایل به مذاکره با ایران بوده است. این تحلیل‌گران می‌گویند که آمریکا در کنار اتخاذ راهبرد فشار اقتصادی و اعمال تحریم‌های شدید، معافیت‌های هسته‌ای را در نظر گرفته تا حسن نیت خود را نشان داده و به تمایل خود برای مذاکره تظاهر کند و بدین‌شکل فشارها را به‌دوش ایران بیندازد.

ناقوس مرگ برجام به صدا درآمد

مسئله عدم تمدید معافیت‌های هسته‌ای ایران، موضوع تازه‌ای نیست و در دولت ترامپ هم این اتفاق رخ داده بود و حالا دولت دموکرات بایدن برای نخستین بار دست به این اقدام زده که خود حاوی پیام مهمی است. به نظر می‌رسد ایالات متحده به این نتیجه رسیده که اهداف مدنظرش با تمدید معافیت‌های هسته‌ای محقق نخواهد شد و نه امکان نظارت مطلوبش بر برنامه هسته‌ای ایران و محدود کردن آن وجود دارد و نه ژست‌های مذاکره طلبانه‌اش دیگر محلی از اعراب خواهد داشت و بنابراین کوچک‌ترین منافذ تحریمی را مسدود می‌کند تا بدین ترتیب پازل فشار حداکثری خود را کامل‌تر از گذشته کند

در برهه فعلی هیچ دورنمای مثبتی از مذاکرات برجامی مشاهده نمی‌شود و جمیع شرایط حاکی از آن است که رویکرد خصمانه غرب نسبت به ایران تداوم خواهد داشت. حتی به نظر می‌رسد با فرارسیدن اکتبر ۲۰۲۵ که موعد انقضای قطعنامه ۲۲۳۱ سازمان ملل و لغو کلیه تحریم‌های مربوط به برنامه هسته‌ای ایران است، این رویکرد تقابلی باز هم تداوم خواهد داشت؛ همان‌گونه که در مهرماه امسال و کلید خوردن دومین بند غروب برجام که مربوط به

رفع تحریم‌های موشکی و پهپادی است، اروپایی‌ها به صراحت از عدم پایبندی خود به رفع تحریم‌های تسلیحاتی ایران سخن گفتند و انتظار نمی‌رود که با پایان محدودیت‌های ۱۰ ساله ایران و قطعنامه ۲۲۳۱، افق مشخصی در روابط ایران و غرب مشاهده شود. این اقدام اخیر دولت دموکرات بایدن هم گواه این مسئله است که امکان تعامل در چهارچوب برجام وجود ندارد و چه بسا زودتر از آنچه که تصور می‌شد، ناقوس مرگ توافق هسته‌ای به صدا درآمده است.